

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

ГОРСКА ЛУЧА

Антологија стихова

Приредио
Миро ВУКСАНОВИЋ

Београд, 2018.

ПЕТАР II ПЕТРОВИЋ ЊЕГОШ

ГОРСКА ЛУЧА

Антологија стихова

Приредио
Миро ВУКСАНОВИЋ

Миро Вуксановић

ЧИТАЊЕ НАД ЧИТАЊИМА

Ова отворена књига је покушај племените врсте да се на другачији начин, осамљено и на чистини истакнуто, боље види, чита и разумева оно што је средишно у стиховима ловћенског Господара.

Овде понуђени антологијски примери настајали су као да су их просејавали упорни испирачи златоносних груменчића, с амбицијом да у песку ниједан не остане скривен, у знању да је од намере до остварене жеље пут далек и са окукама. Наговештава ризичан поступак који је примењен. У то је ишао само понеко и донекле, никад у оваквом обиму и облику.

Говорили су као добронамерну опомену да парчад од разбијене чаше јесу кристали, али да после разбијања – нема кристалне чаше. Шалили су се да је капљица доиста слана ако је из мора, али да нико у капљици није запливао. Могао би се направити обилат попис њихових досетки и поређења. Обнављали су их као да навијају сказаљке на сату.

Зборили су да је праведно и једино смислено давати аутентичне и целовите текстове, да је свака променица распореда дирање у вољу писца и његово правило.

Неко је рекао да је срећа што Господар не може да види наше и сродне послове. Имао би разлог да се намргоди. А његова се не пориче.

Други гласови, разборитији и праведнији, уносили су нови смисао у укупан посао. Нису били искључиви и крути. То није доказ учености и врлине.

Рекли су, под зарок, као да ће га видети, да би баш овде, у стиховима који су непромењени а само мало померени, на више места и Господар застао, сам собом затечен, изненађен, као и ми обрадован.

Угледао би, и осетио би, и признао би, да његова реч у осамљеним редовима и китицама од десетераца нарочитог ритма, таква, лакше дотиче над нама ведрину, што је друго и привлачније име за јасноћу.

И Господар би се изненадио, а нека опрости што у његово име било шта тврдимо!, како се све замрсило у дугом времену да се не може без поузданог изучавања дознати да ли је његов стих постао народна пословица или су народне пословице прешле у његове стихове. Међутим, док их безмало два века људи често као водећу подршку својим мислима понављају, нити брину одакле су нити их заборављају. У њих се уздају када не знају шта ће да кажу ако су у теснацу или на испиту из начитаности, познавања провереног искуства и памети која је и урођена и стечена да око себе ствара добар утисак.

Како год да јесте или није важност је стострука што се мудрине преносе и умножавају, као на висинским уздизањима духовности и откључавању тајних значења у матерњем језику.

Би Господару срце поскочило од веселости кад би запазио да су његови стихови, насамо издвојени из целине тако постали нова целина, мања али бриткија, на нов начин ефектнија, уверљивија, а отменија у задовољству што се посебношћу истиче више него раније. Стихови говоре једно те једно, као и увек откад их има, али у исти мах и нешто још, пошто им се онако отвореним са сваке стране лакше и сигурније прилази.

Може бити да би Господар, по свом моделу, такву појаву упоредио са неким малим цветом у каменитим пределима, у сувла-

кама и таванцима, ливадским, где тај цвет, док је у мраку или на киши и ветру, савија своје латице, као у сну, а чим га сунце огреје, показује сву своју лепоту.

Не би ловћенски Господар, песник над српским песницима, писац *Горскої вијенца*, *Луче микрокозма* и *Лажної цара Шћепана Малої*, никоме реченицу натрунио ако у њој пише да су то његова најбоља и главна дела, књижевно тројство где му је све ишло од руке која је у исто доба имала да решава на стотине невоља, од година суше, глади и умирања до подмуклог подмићивања и одбране граница, које су са обе стране биле невидљиве, кад је у својој државици налик на барку у каменом мору само он до нас и даље видео да му је *Вијенац* постоље, од времена темељ, основа коју је са својим народом саградио за вјеки вјеков, да му је *Луча* мали небески свод, озвездан, зракама осунчан, који је такав стваран док му је Творац придржавао руку да подигне јединствену од речи, слика, мудрости и светлила грађевину с прозорима на четири стране, да је ту грађевину населио шарени свет из спева о Шћепану, овакав, као што смо ми, сада, поносни, отмени, разгаљени, смешни и тужни, лакоми и лаковерни, завађени, у друге загледани, увек распевани, баладични и у шаљивим скечевима истовремено.

Не би Господар такве куће, велелепне и на осами, онако небеским даровима богат, никоме, нарочито не нама, бранио да бирамо, узимамо и носимо оно што нам се највише допада, што нам је најпотребније.

Био би задовољан што уз стихове који су одабрани нема никаквих објашњења, напомена, коментара и речника, јер смо у томе прегнали, сваку меру превршили, као да је Господар писао на језику који није српски, његов и његовог народа који је уметност почео да ствара чим је проговорио.

Потребно је на доста места, није да није, понешто разјаснити, али је још потребније свима дати прилику да се у читању докажу, јер је читање Господаревих књига посао над пословима.

Нема лепше, лакше и боље прилике од ове, у овако сатвореној књизи, где су мисли, изреке и сви науци редом, слике, снови и заноси од слободе која је освојена, божићном ватром осветљена, освештана и црним вином заливена, где су небески шар и земаљски круг

у споразумевању, нема прикладнијег пута и уласка у Господареву речима сволтану палату од овако понуђеног избора, свакоме приручита и разумљива, свакоме ко је навикао да разговара са звездама из књига.

Зато ће овакав приступ Господар да одобри, а остали ће га послушати.

Хоће тако да буде, јер није урађено ништа осим оног што је природно.

Све је из три антологијска спева, неколико пута с пуном пажњом прочитано, с оловком која ништа није сама бележила а да није више пута припитивала да ли је то и то за пример другима нађено, да ли је ту и ту свако слово на свом месту.

После бирања стихова, у другом по начину рада прочитавању, одвојен је сваки стих који може да буде насамо а да такав не губи ништа од дирања с другим стиховима, који се редовно заједно памте, штампају и тумаче. А онамо где се два стиха или више њих држе као нераздвојна песничка мисао и слика нису одвајани, дословно су пренети, увек са жељом да њихова заједница буде сложна и дочекљива.

Понеки пут, ако не и стално, у досад описаном раду јављала се мисао да се само овако може саставити књижевна збирка сва од поезије, да изгледа као да у њој нема папира, повеза, наслова и било чега што би поезији сметало. Зато је и овај увод понесен и помало зајапурен, не да би био песма – то испред поезије која долази и није ништа но узалудна мука – но да барем умало, колико је перу дато, не буде чињеничарско набрајање, препричавање стихова (што је грех над греховима и што би требало кажњавати), да не буде ни суво објашњавање како је издавач књигу затражио и шта је даље било, јер то ничему не служи ако није у служби код Господара, у његовим сувише скромно опремљеним књигама, у првим издањима таквим, а касније у разним величинама, од сићушних до метарских, светописно чуваних и напамет учених – да се има су чим пред другога.

А требало би можда, као замену свему реченом, кренути па док се стигне онамо, у детаљно описивање шта се бирачу редова у овој књизи догађало, у његовој свести, у осећању, у погледу, дрхтају

ока и руке, у појачаним откуцајима сваког дамара, свуда и тако, док је одабране стихове читао у себи или наглас, на смену, како се, при том поступку све помало мењало у њему и око њега.

Тако нешто може да буде само у тренуцима који су ретки и у разумевању поезије која је велика. И колико год покушавамо да тај сусрет и доживљај осведочимо речима – циљ нам се измиче. Постаје невидљив, недокучив. Вероватно га нико није у средиште погодио. Јесте окрзнуо. То се и овом случају догодило. Па и више од тога.

Зато је неопходно послати молбу свима који су ову књигу отворили да не брзају, да застајкују што чешће, размишљајући и послушкујући, да приме и најтиши шапат, да чују кап по кап од мисли и себе нађу где раније нису били.

Не морају да иду редом, по бројевима страница.

Могу почети где се књига отвори.

Свуда је ловћенски Господар.

Свуда је Његош.

Тим именом је све казано свима који су памтили шта им је Његош казао.

Па нека почне читање над читањима!